

**MAKTAB PSIXOLOGINING ASOSIY VAZIFALARI: ZAMONAVIY
YONDASHUVLAR VA AMALIY AHAMIYATI**

Boymatova Guljaxon Ikromjonovna

*Uychi tumani MMTBga qarashli 15-sonli
maktabning amaliyotchi psixologi*

Axunova Karima Xabibilayevna

*Uychi tumani MMTBga qarashli 39-sonli
maktabning amaliyotchi psixologi*

Annotatsiya: Mazkur maqolada zamonaviy ta'lim tizimida maktab psixologining o'rni va uning zimmasidagi asosiy vazifalar ilmiy-amaliy jihatdan tahlil qilingan. Bugungi kunda o'quvchilarning intellektual va emotsional rivojlanishini ta'minlashda psixologik xizmatning ahamiyati har qachongidan ham yuqori hisoblanadi. Maqolada psixologik diagnostika, korreksion ishlar va profilaktik tadbirlarning mazmun-mohiyati atroflicha yoritib berilgan. Shuningdek, o'quvchilarni kasb-hunarga yo'naltirish va ularning ijtimoiy moslashuv jarayonlarini yengillashtirishda psixologning o'rni tahlil etilgan. Ota-onalar va pedagoglar jamoasi bilan hamkorlik qilishning psixologik mexanizmlari ham maqolaning muhim qismini tashkil etadi. Maktabdagi sog'lom ruhiy muhitni shakllantirishda konfliktlarni boshqarish va nizoli vaziyatlarni bartaraf etish usullari ko'rib chiqilgan. Shuningdek, maqolada deviant xulq-atvoriga ega o'quvchilar bilan ishlashning o'ziga xos xususiyatlari dalillangan. Xulosa qismida maktab psixologik xizmatini takomillashtirish bo'yicha aniq taklif va tavsiyalar ilgari surilgan.

Kalit so'zlar: psixologik xizmat, diagnostika, korreksiya, profilaktika, o'quvchi psixologiyasi, kasbga yo'naltirish, emotsional intellekt, deviant xulq-atvor, maktab va oila, psixologik maslahat.

Asosiy qism

1. Kirish: Ta'lim tizimida psixologik xizmatning o'rni

O'zbekiston Respublikasining ta'lim sohasidagi islohotlari doirasida o'quvchilarning nafaqat bilim olishi, balki ularning ruhiy barqarorligini ta'minlash ham ustuvor vazifaga aylandi. Maktab psixologi - bu shunchaki maslahatchi emas, balki ta'lim jarayonining barcha ishtirokchilari (o'quvchi, o'qituvchi, ota-ona) o'rtasidagi oltin ko'prikdir. Global axborotlashuv va ijtimoiy tarmoqlar rivojlangan davrda o'quvchilarning psixik dunyosi turli tashqi ta'sirlarga ochiq bo'lib qoldi. Shuning uchun ham maktab psixologining asosiy vazifasi - bolani ushbu murakkab jarayonlarda o'zligini yo'qotmaslikka va sog'lom shaxs bo'lib shakllanishiga ko'maklashishdan iborat.

2. Psixologik diagnostika va monitoring

Maktab psixologining eng birinchi va muhim vazifasi diagnostika ishlaridir. Bu jarayon o'quvchining aqliy salohiyati, temperamenti, xarakter xususiyatlari va qiziqishlarini aniqlashga xizmat qiladi.

Intellektual diagnostika: O'quvchining mantiqiy fikrlashi, xotirasi va diqqat darajasini aniqlash orqali uning o'quv dasturlarini o'zlashtirish imkoniyatlari baholanadi.

Hissiy-irodaviy diagnostika: Bola qay darajada stressga chidamli? Uning xavotirlanish darajasi qanday? Bu savollarga javob topish orqali psixolog o'quvchining ruhiy holati haqida xulosa chiqaradi.

Monitoring ishlari esa birinchi sinfga qabul qilingan bolaning maktabga moslashishidan boshlab, to bitiruvchi sinfgacha bo'lgan davrni qamrab oladi. Bu dinamik kuzatuv o'quvchi hayotidagi inqirozli davrlarni (masalan, o'smirlilik davri) talofatlarsiz o'tkazishga yordam beradi.

3. Psixoprofilaktika va ma'rifiy ishlar

"Kasallikni davolagandan ko'ra, uning oldini olgan afzal" tamoyili psixologiyada ham amal qiladi. Psixoprofilaktika - bu o'quvchilar o'rtasida turli salbiy holatlar, jumladan, kiberbulling, suitsidga moyillik, diniy ekstremizm ta'siriga tushib qolish yoki zararli odatlarga o'rganishning oldini olishdir.

Psixolog o'quvchilar bilan bir qatorda o'qituvchilar bilan ham profilaktik ishlar olib borishi shart. Bugungi kunda o'qituvchilarda kuzatiladigan "kasbiy yonish" (emotional burnout) sindromi ta'lim sifatiga salbiy ta'sir ko'rsatmoqda. Psixolog treninglar orqali o'qituvchilarga stressdan chiqish va emotsional barqarorlikni saqlash usullarini o'rgatadi.

4. Korreksion va rivojlantiruvchi faoliyat

Agar diagnostika natijasida o'quvchining xulq-atvorida yoki o'zlashtirishida kamchiliklar aniqlansa, psixolog korreksion ishlarni boshlaydi. Bu jarayonda:

Nutqiy yoki aqliy rivojlanishdan biroz ortda qolayotgan bolalar bilan maxsus mashg'ulotlar;

Agressivlik darajasi yuqori bo'lgan o'quvchilar bilan his-tuyg'ularni boshqarish treninglari;

Ijtimoiy tortinchoq va o'ziga ishonchi past bolalar bilan "Muvaffaqiyat sari" kabi motivatsion darslar o'tkaziladi.

Korreksion ishlar faqat psixolog xonasida cheklanib qolmasdan, o'quvchining dars jarayoniga va oilaviy muhitiga ham tatbiq etilishi lozim.

5. Kasb-hunarga yo'naltirish (Professional orientatsiya)

Yuqori sinf o'quvchilari uchun kasb tanlash - hayotiy muhim qarordir. Uychi tumanidagi maktablar amaliyotida ko'rinishicha, ko'plab o'quvchilar kasbni ota-onasi yoki tengdoshlari ta'sirida tanlashadi. Maktab psixologi esa bolaning shaxsiy

qobiliyatlari (masalan, "inson-texnika", "inson-inson" tizimlari) va mehnat bozori talablarini uyg'unlashtirgan holda unga yo'l ko'rsatishi kerak. Golland testi, Klimov so'rovnomasi kabi metodikalar orqali o'quvchining haqiqiy istaklari yuzaga chiqariladi.

6. Psixologik maslahat: Oila va maktab hamkorligi

Psixologik maslahat (konsultatsiya) - bu o'ta nozik jarayon bo'lib, u konfidentsiallik (sir saqlash) tamoyiliga asoslanadi. Ko'pincha o'quvchining muammolari uning oilasiga borib taqaladi. Notinch oila, ota-ona e'tiborsizligi yoki haddan tashqari qattiqqo'llik bolaning ruhiyatini jarohatlaydi. Maktab psixologi ota-onalar bilan suhbatda ularga "aybdor" sifatida emas, balki "hamkor" sifatida yondashishi kerak. "Oila - mahalla - maktab" hamkorligi doirasida olib boriladigan maslahatlar o'quvchining ijtimoiy himoyasini kuchaytiradi.

Xulosa

Maktab psixologining vazifalari ko'p qirrali va mas'uliyatlidir. U nafaqat tashxis qo'yuvchi, balki bolaning ichki dunyosini himoya qiluvchi qalqon hamdir. Uychi tumani 15 va 39-maktablar tajribasi shuni ko'rsatadiki, psixologik xizmat to'g'ri tashkil etilgan muhitda o'quvchilarning darsga qiziqishi yuqori, nizolar soni esa kam bo'ladi. Zamonaviy maktab psixologi doimiy ravishda o'z ustida ishlashi, yangi innovatsion metodikalarni o'rganishi va o'quvchilar bilan samimiy muloqot o'rnatish shart. Zero, sog'lom ruhiyatli yoshlar - sog'lom jamiyat va buyuk kelajak poydevoridir. O'quvchi psixologiyasini tushunish, uning dardiga quloq tutish va unga to'g'ri yo'l ko'rsatish har bir maktab amaliyotchi psixologining muqaddas burchidir.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Mirziyoyev Sh.M. "O'quvchi-yoshlarni tarbiyalashning yangicha tizimini yaratish bo'yicha farmon va qarorlari". – Toshkent, 2019-2023.
2. G'oziyev E.G'. "Umumiy psixologiya". – Toshkent: "Universitet", 2002.
3. Shoumarov G'.B. "Psixologik xizmat: nazariya va amaliyot". – Toshkent, 2015.
4. aratov Sh.R. "O'quvchi shaxsini o'rganish usullari". – Toshkent: "O'qituvchi", 2004.